

1. Vilket rättsligt skydd har jag i ert land mot företagsrelaterade människorättskränkningar? Inkluderar detta skydd ersättning?

Om du utsatts för företagsrelaterade människorättskränkningar kan du vända dig till de allmänna domstolarna för att få skydd.

Personer vars rättigheter har kränkts kan söka domstolsskydd inom ramen för ett civilrättsligt eller straffrättsligt förfarande vid de allmänna domstolarna, eller i förekommande fall vända sig till författningsdomstolen.

Vid civilrättsliga kränkningar kan du väcka en fullgörelsetalan. I en sådan kan käranden yrka att svaranden ska fullgöra en rättslig förpliktelse. Käranden kan t. ex. yrka att svaranden ska överlämna något till käranden, att svaranden ska göra något, att svaranden ska upphöra med och avstå från olagligt beteende, eller att svaranden ska tolerera ett viss beteende. Käranden kan även yrka att svaranden ska förpliktas att betala ersättning för den ekonomiska eller ideella skada som svarandens brottsliga beteende orsakat käranden.

Om kränkningen av dina rättigheter orsakats av en händelse av brottslig karaktär kan du göra en brottsanmälan till polisen, till åklagarmyndigheten eller, muntligen, till en domstol. Till följd av brottsanmälan kan åklagaren väcka åtal vid domstol, som avgör skuldfrågan och fastställer eventuellt straff. Domstolen är oberoende och endast bunden av lag när den fattar beslut.

Om brottsoffret har fått hälsoskador eller lidit ekonomisk eller ideell skada av brottet, eller om gärningsmannen har berikat sig genom brottet på brottsoffrets bekostnad, kan brottsoffret begära att domstolen i sin dom förpliktar den tilltalade att ersätta den ekonomiska eller ideella skada som brottsoffret lidit till följd av brottet (detta kallas att föra talan om enskilt anspråk i brottmål). [1] Brottsoffret måste göra detta före bevisupptagningen under rättegången, eller allra senast under den första förhandlingen om uppgörelsen i skuldfrågan och om straffet, om en sådan uppgörelse har träffats.

En person som utsatts för en människorättskränkning (den skadelidande parten) har inte rätt att överklaga domstolens dom med motiveringen att domslutet (dvs. själva beslutet) är felaktigt. Brottsoffret kan dock överklaga domstolens beslut om ekonomisk ersättning för ekonomisk eller ideell skada eller om återställande av otillbörlig vinning med motiveringen att det beslutet är felaktigt, om brottsoffret har framställt ett sådant yrkande.

2. Finns det särskilda bestämmelser för grova människorättskränkningar? Gäller dessa bestämmelser miljöbrott eller allvarlig arbetskraftsexploatering?

Grova människorättskränkningar betraktas som brott enligt strafflagen. När domstolen fastställer straff tar den även hänsyn till brottets natur och svårighetsgrad, samt gärningsmannens situation och brottsoffrets intresse av rättsligt skydd. Rent generellt föreskrivs strängare straff i strafflagen för vissa brott med särskilt svåra följder för samhället. Det kan röra sig om att brottsoffret är utsatt för stor fara eller har lidit stor skada, att brottet har begåtts på ett visst sätt eller att ett särskilt motiv ligger bakom brottet. Exempel på detta är brott som begåtts med uppsåt eller grov vårdslöshet, upprepade brott, brott som ger betydande eller storskalig vinning eller brott som orsakar kroppsskada eller leder till döden.

I strafflagen finns en separat avdelning om miljöbrott. Utöver de grundläggande rekvisiten för dessa brott anges även vissa kvalificerade rekvisit i strafflagen, som anses allvarigare för samhället och som medför strängare straff. För fysiska personer kan sådana brott leda till fängelsestraff och för juridiska personer till upplösning av deras verksamhet.

Detta gäller i tillämpliga fall även vid arbetskraftsexploatering. Strafflagen innehåller inte begreppet "arbetskraftsexploatering". Slaveri och träldom [2], tvångsarbete och andra former av utnyttjande [3] som betraktas som brottslig människohandel kan dock inordnas under detta begrepp. Det kan även röra sig om särskilt exploaterande arbetsförhållanden [4], som är ett av de grundläggande brottsrekvisiten för olaglig anställning av utländska medborgare. Vissa kvalificerade brottsrekvisit, som om de är uppfyllda ger strängare straff, anges också för dessa brott.

3. Jag har utsatts för människorättskränkningar utanför EU till följd av ett europeiskt transnationellt företags verksamhet. Kan jag vända mig till domstolarna i ert land om jag inte är EU-medborgare eller inte bor i EU? Under vilka villkor kan jag göra gällande att mina rättigheter har kränkts? Var hittar jag mer information?

Se svaret på fråga 1. Tjeckiska myndigheter är i första hand behöriga att hantera händelser som skett i Tjeckien, om inte annat föreskrivs i EU-rätten eller internationella fördrag.

4. Kan ombudsmannainstitutioner, jämställdhetsorgan eller nationella människorättsinstitutioner ge stöd åt offer för företagsrelaterade människorättskränkningar som begåtts av europeiska transnationella företag utanför EU? Kan dessa organ utreda mitt ärende om jag inte är EU-medborgare eller inte bor i EU? Finns det några andra offentliga organ (t.ex. arbets- eller miljöinspektioner) i ert land som kan utreda ärendet? Var hittar jag information om mina rättigheter?

Inom ramen för sin behörighet kan ombudsmannen ge stöd och skydd till offer för företagsrelaterade människorättskränkningar. Det rör sig framför allt om att bistå EU-medborgare, utreda klagomål mot statliga förvaltningsorgan och samarbeta med och ge vägledning till offer för diskriminering. Alla EU-medborgare kan vända sig till ombudsmannen för att begära hjälp i frågor som rör deras rättigheter som anställda och EU-medborgare. Som ett led i sin verksamhet informerar ombudsmannen EU-medborgare om deras rättigheter, om vilka myndigheter de ska vända sig till och om vilka åtgärder de kan vidta.

Ombudsmannen ger också vägledning vid misstänkt diskriminering på grund av medborgarskap och vid ansökningar om inledande av rättsliga förfaranden på grund av diskriminering. Ombudsmannen kan kommunicera med de myndigheter i andra EU-medlemsstater som har en liknande roll. Förutom att vända sig till ombudsmannen kan offer för företagsrelaterade människorättskränkningar även vända sig till det tjeckiska SOLVIT-centret. SOLVIT-centret utreder klagomål i ärenden där en myndighet i en EU-medlemsstat inte följer EU-rätten och skadar fysiska och juridiska personers rättigheter.

Ombudsmannen utreder också klagomål mot statliga myndigheter med behörighet att utöva tillsyn över privata företags fullgörande av sina förpliktelser (vanligtvis inspektions- och tillsynsmyndigheter). Ombudsmannen kan dock inte utreda de privata företagens verksamhet som sådan. Lika viktigt är att ombudsmannen har utsetts till nationellt organ för likabehandling och skydd mot diskriminering. På detta område samarbetar ombudsmannen med personer som utsatts för diskriminering och ger dem vägledning.

Tjeckien har även nationella tillsynsorgan inom varje sektor av statsförvaltningen. Dessa tar i regel emot förslag och klagomål från allmänheten. Om de vid en kontroll upptäcker en lagöverträdelse kan de förordna att situationen ska åtgärdas, och vid allvarliga överträdelser kan de utdöma böter. Dessa organ innefattar bland annat den tjeckiska handelsinspektionsmyndigheten (*Česká obchodní inspekce*), som utövar tillsyn över tillhandahållandet av varor och tjänster, den tjeckiska jordbruks- och livsmedelsinspektionsmyndigheten (*Státní zemědělská a potravinářská inspekce*) och statsveterinärmyndigheten (*Státní veterinární správa*), som utövar livsmedelstillsyn, och regionala folkhälsocenter som utövar tillsyn över kosmetiska produkter och artiklar avsedda att komma i kontakt med livsmedel. När det gäller relationerna på arbetsmarknaden kan man vända sig till den statliga arbetsinspektionsmyndigheten (*Státní*

úřad inspekce práce) och regionala arbetsinspektionskontor, och vid miljöfrågor till den tjeckiska miljöinspektionsmyndigheten (*Česká inspekce životního prostředí*). Dessa myndigheters territoriella behörighet begränsas vanligtvis till Tjeckien.

5. Har ert land ålagt europeiska transnationella företag att införa klagomålsmekanismer eller medlingstjänster för kränkningar till följd av företagets affärsverksamhet? Gäller dessa skyldigheter även kränkningar som skett utanför EU? Vem ansvarar för övervakningen av dessa verksamheter i ert land? Går det att få tillgång till offentliga rapporter med information om hur systemet fungerar?

Enligt tjeckisk lag är europeiska transnationella företag inte skyldiga att införa klagomålsmekanismer eller medlingstjänster för kränkningar till följd av företagets affärsverksamhet, eller att övervaka sin verksamhet. Den tjeckiska regeringen har därför rekommenderat företag att överväga att införa egna konsekvensanalysverktyg för att identifiera och undanröja människorättsrisker. [5] Ett krav bör vara att berörda grupper – de anställda och den del av allmänheten som är direkt berörd – ska delta i detta arbete. Regeringens rekommendationer är dock inte bindande.

6. Har jag särskilda rättigheter om jag är ett sårbart offer som begär gottgörelse för företagsrelaterade människorättskränkningar? Kan jag få rättshjälp och i så fall på vilka villkor? Vilka kostnader täcks av rättshjälpen? Har jag samma rätt till rättshjälp även om jag inte är EU-medborgare eller inte bor i EU?

Om en part vill skydda sina rättigheter som part i en tvistemålsprocess kan de begära att domstolen ska utse ett juridiskt ombud åt dem. Domstolen utser ett juridiskt ombud om parten uppfyller villkoren för befrielse från skyldigheten att betala domstolsavgifterna, i de fall då utnämningen av ett ombud är nödvändigt för att skydda partens intressen. Samtidigt utser domstolen endast en advokat om detta är nödvändigt för att skydda partens intressen (framför allt i mer komplicerade mål), eller vid förfaranden där det är obligatoriskt att företrädas av en advokat (notarie).

I brottmålsprocesser får brottsoffer hjälp av specialister. Det kan exempelvis röra sig om psykologisk rådgivning, social rådgivning, tillhandahållande av rättsinformation och program för reparativ rättvisa. Brottsoffret har även rätt till information om det mål där de är målsägande. Rättshjälpen omfattar bland annat tilldelning av ett målsägandebitråde som företräder målsäganden under domstolsförfarandet och förfarandet vid andra myndigheter, juridisk rådgivning, utarbetande av dokument och förberedandet av rättsliga analyser.

Ett brottsoffer som har utsatts för kroppsskada och en efterlevande till ett brottsoffer som har avlidit till följd av ett brott kan ansöka om gratis rättsligt bistånd eller rättsligt bistånd till en lägre kostnad. Domstolen beviljar gratis rättsligt bistånd eller rättsligt bistånd till en lägre kostnad om brottsoffret/den efterlevande visar att han eller hon saknar medel för att betala kostnaderna för en advokat. Domstolen fattar samma beslut om brottsoffret/den efterlevande har begärt skadestånd och det är uppenbart att det inte är helt onödigt att låta sig företrädas av en advokat. Efter ansökan beviljas rättshjälp, utöver i ovannämnda fall, även till särskilt sårbara brottsoffer som barn, mycket gamla personer och personer med funktionsnedsättning och till de brottsoffer som anges i lag, inklusive offer för människohandel. Ovannämnda personer har generell rätt till gratis specialishjälp och har dessutom särskilda ytterligare rättigheter, såsom rätt att slippa konfronteras med gärningsmannen och rätt till skydd när de förhörs eller inger en inlaga.

Personer som har en tvist med en person som bor eller har sitt säte utanför Tjeckien, och som saknar medel för att betala rättegångskostnaderna, kan ansöka om rättshjälp i gränsöverskridande tvister enligt [direktivet](#) om rättshjälp i gränsöverskridande tvister. Sådan rättshjälp omfattar rådgivning före rättegången i syfte att nå en uppgörelse innan rättsprocessen inleds, rättsligt bistånd med att väcka talan vid domstol och tilldelning av ett rättegångsbiträde samt hjälp med eller befrielse från betalningen av rättegångskostnaderna.

Personer som inte är EU-medborgare och inte bor i EU, men som utsatts för människorättskränkningar i samband med sin affärsverksamhet i Tjeckien, har rätt till rättshjälp enligt samma villkor som tjeckiska medborgare.

[1] § 43.3 i lag nr 141/1961 om brottmålsprocesser (straffprocesslagen)

[2] § 168.1 och 168.2 d i straffprocesslagen (människohandel)

[3] § 168.1 och 168.2 e i straffprocesslagen (människohandel)

[4] § 342.1 i straffprocesslagen (olaglig anställning av utländska medborgare)

[5] Nationell handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter för perioden 2017–2022 (*Národní akční plán pro byznys a lidská práva na období 2017–2022*), s. 30.

Senaste uppdatering: 28/07/2020

Sidans nationella språkversion sköts av respektive medlemsland. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Europeiska kommissionen fritar sig från allt ansvar för information och uppgifter i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.